THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאַל
THE HEBREW JOURNAL,
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

קאַנאַדע און אירע אַרבייטסלאַזע

ווילענדיג אָדער ניט ווילענדיג שווימט די פראַגע וועגן אַרבייטס־לאָזיגקייט יעדעס מאָל אַרויף אויפ'ן אויבערפלאַך פון דעם עפענטליכן לעבן פון קאַנאַדע. אין דער פאָרמע פון א גרויסן פראַגע־צייכן.

עס איז די פראַגע — און וואָס וועט ווייטער זיין? אין דעם פעדעראַלן פאַרלאַמענט האָט די דאָזיגע פראַגע געבראַכט, היינטיגע וואָך, צו א היבש ביסעל היים־בלוט צווישען די דעפּוטאַטען. און אַזוי ווי די אַרבייטסלאָזיגקייט־פּראָבלעם איז נאָך דערווייל ניט געלייזט, קאָן מען דערוואַרטן נאָך א סך רייד אין פאַרלאַמענט אַרום דעם דאָזיגן ענין.

די פעדעראַלע רעגיערונג איז געבראַכט געוואָרען צו א לאַגע, וועגן זי קאָן ווייטער ניט בלייבן רוהיג. און דאַריבער איז האָנ. פיטער הינען, דער אַרבייטס־מיניסטער פון קאַנאַדע, געווען געצוואונגען צו מאַכען געוויסע פאָרשלאָגען ווי אַזוי צו פאַרבעסערען די דאָזיגע ביטערע סיטואַציע. אייניגע פון די דאָזיגע פאָרשלאָגען זענען, אז עס זאָל איינגעפירט ווערען פאַר רעגיערונגס־אָנגעשטעלטע. אָן אכט־שעה'דיגע אַרבייטס־וואָך, און אז זאָל זיין באַרעכטיגט צו א "פעיר וועידזש". עס איז אויך גערעדט געוואָרען וועגן אַרבייטסלאָזען פאַרזיכערונג און אַנדערע הנחות. אָבער דערווייל זענען נאָך פון די אַלע הנחות קיין רעזולטאַטען ניט געזעהן גע־וואָרען.

די רעגיערונג האָט אָבער אויסגעפונען פאַר זיך אָן אַנדער מיטעל ווי אַזוי צו באַפרייען זיך פון דער פאַראַנטוואָרטליכקייט צו די צענדליגער טויזענדער אַרבייטסלאָזע אין לאַנד. דער דאָזיגער מיטעל באַשטעהט אין דעם, וואָס זי מאַכט די אַרבייטסלאָזיגקייט־פראַגע פאַר א פּראָווינציעלן ענין. דאָס הייסט, אז יעדע פּראָווינץ אין קאַנאַדע דאַרף זיך אַליין ספּאַרן מיט דעם דאָזיגן פּראָבלעם. און מיט איר דעם פאַרבלעם צו טאָן.

וואָלט עס נאָך נישקשה געווען, ווען די פּראָווינציעלע רעגיערונגען וואָלטען אין דער הינזיכט ניט נאַכגעטאָן דעם זעלבען ביישפּיעל פון דער פעדעראַלער רעגיערונג און וואָלטען זיך אויך ניט אָפּגעטרייסלט פון דער פאַראַנטוואָרטליכקייט צו די אַרבייטסלאָזע, אָפּשיקענדיג זיי צו די מוניציפּאַליטעטען, אז זיי זאָלן זיך אויך אַליין ספּאַרן מיט זייערע אַרבייטס־לאָזע.

און אַט אַזוי ווערט דער אַרימער אַרבייטסלאָזער אַרומגעוואָרפען פון איינעם צום אַנדערן, ניט וויסענדיג צו וועמען ער דאַרף זיך וועגדען נאָך הילף אָדער נאָך אַרבייט. און דאָס איז דאָך די שוואַכע זייט פון דער "פאַליסי" וואָס די פעדעראַלע רעגיערונג האָט אָנגענומען בנוגע צו דער אַרבייטסלאָזיגקייט־פראַגע.

זעהר ריכטיג האָט אָנגעוויזען דער פּראָגרעסיווער מיטגליעד מר. עדוואַרד דזש. גאַרלאַנד, אז אויב דער פאַרלאַמענט וועט וואַרטען ביז די פּראָווינציעלע אויטאָריטעטען וועלען עפּעס טאָן, וועט די טויזענטער אַרבייטסלאָזע דערווייל אַרויסגיין די נשמה. עס איז שוין סאַי ווי צו לאַנג געוואַרט. און די פעדעראַלע רעגיערונג קאָן זיך ניט דערלויבען צו אָפּ'פטר'ן דעם גאַנצען ענין דורך אַרויפוואַרפען די פאַראַנטוואָרטליכקייט אויף די פּראָווינציען.

אַרבייטסלאָזיגקייט איז ניט בלויז א פּראָווינציעלער אָדער מוניציפּאַלער ענין. נאָר אַן ענין פאַר דעם גאַנצען שטאַט. און בלויז די פעדעראַלע רעגיערונג איז בכח צו טאָן עפּעס. אויב זי וועט וועלען.

אין גיכען וועט פאַרטיג ווערען דער וועלאַנד קאַנאַל, וואו טויזענטער אַרבייטער זענען באַשעפטיגט. און צו דער גרויסער צאָל אַרבייטסלאָזע, וועלען אויך צוקומען די דאָזיגע טויזענטער אַרבייטער. די רעגיערונג האָט געדאַרפט זעהן צו צוגרייטען זיך געהעריג, ווי אַזוי צו באַגעגענען די דאָזיגע סיטואַציע. די אויסגראַבונג פון דעם סט. לאָורענס טייך וואָלט געקאָנט גע־בען גענוג באַשעפטיגונג פאַר טויזענטער אַרבייטסלאָזע; פּלאַסטערען וועגען און אַנדערע ענליכע רעגיערונגס־אַרבייטען וואָלטען אויך געקאָנט האַלטען טויזענטער אַרבייטסלאָזע באַשעפטיגט.

וואָרום זשע טוט מען גאָרניט? מיינט ווירקליך די אָטאַוועער רע־גיערונג, אז מיט דעם, וואָס זי וועט אָפּשיקען די אַרבייטסלאָזע צו די פּראָ־וינציעלע רעגיערונגען, און יענע ווידער, וועלען זיי אָפּשיקען צו די מוניציפּאַלע רעגיערונגען — אז דורך דעם וועט דאָס פּראָבלעם געלייזט ווערען?

עס איז אמת, אז אַרבייטסלאָזיגקייט איז א לאַנד, איז ניט הויפּטזעכ־ליך א סימפּטאָם פון שלעכטע פירונג מצד דער רעגיערונג. היינט צו־טאָג איז פאַראַן אַן אַרבייטסלאָזיגקייט אין אַלע אינדוסטריעלע לענדער. און דאָס איז א רעזולטאַט פון דער שלעכטער סיסטעם פון דעם גאַנצען אַרט־לעבען. און טראָץ דעם וואָס דאָס איז אמת, בלייבט דאָך פאַרט, די פע־דעראַלע רעגיערונג, די הויפּט־פאַראַנטוואָרטליכע פאַר די דאָזיגע טויזע־טער אַרויסגעשטויסענע געזונטע און אַרבייטס־זוילענדע בירגער.

און זי טאָר זיך ניט אָפּטרייסלען פון דער דאָזיגער פאַראַנטוואָרט־ליכקייט! עס איז די פליכט פון דער פעדעראַלער רעגיערונג צו באַטראַכ־טען די זאַך מיט מער ערנסט און מיט מער אויפמערקזאַמקייט ווי זי האָט עס געטאָן ביז איצט. וואָרום א גרויסע און לאַנג־פאַרצויגענע אַרבייטסלאָ־זיגקייט קאָן ברענגען זעהר ניט קיין גינסטיגע רעזולטאַטען פאַר דעם גאַנצען לאַנד און אפילו פאַר דער רעגיערונג גופא.

דער אַמעריקאַנער סענאַט באַטראַכט איצט אויך די דאָזיגע פראַגע, און א שאַרף וואָרט איז אין סענאַט, היינטיגע וואָך, געהערט געוואָרען פון מר. וויליאַם גרין, דער פּרעזידענט פון דער אַמעריקען פעדעריישאָן אָף לי־באָר: "די רעגיערונג דאַרף טאָן איינס פון די ביידע". האָט ער געזאָגט, "אָדער זי דאַרף שאַפען א פאַרזיכערונגס־פאָנד פאַר די מיליאָנען אַרבייטס־לאָזע, אָדער זי קאָן דערוואַרטען א רעזוואָלוציע אין לאַנד".

און די דאָזיגע ווערטער קאָנען דאָך אויך געזאָגט ווערען וועגען קאַ־נאַדע. זיי זענען אויף א'האָר ניט איבערטריבען. און עס וואָלט געווען ווינ־שענסווערט אז אַנזער פעדעראַלע רעגיערונג, זאָל באַטראַכטען די זאַך פון דעם זעלבען שטאַנדפּונקט, אַזוי ווי מר. גרין, קוקט אויף דעם. זי וועט דאַמאָלסט זיכער ווערען אַביסעלע מער אָקטיוו.

רוסלאַנד אויף נייע וועגען

די סאָוויעט רעגיערונג האָט זיך פאַרנומען אויף נייע וועגען, זינט דעם דורכפאַל פון איר קאָלעקטיוויזאַציע פּלאַן. אירע פּריערדיגע רדיפּות געגען די דעקלאַסירטע און אַרויסגעשטויסענע אידען, זענען אָפּגעשטעלט געוואָרען. און איצט האָט זי אפילו אויך באַפוילען צו אַרויסגעבען פון בעט, געהן מיליאָן פוד שפּייז פאַר די אידישע קאָלאָניסטען אין קרים.

די דאָזיגע ידיעה וועט אויפגענומען ווערען מיט באַזונדערער פרייד פון דער גאַנצער אידישער וועלט. וועלכע האָט כסדר מיטגעליטען מיט די געדריקטע רוסישע אידען. עס איז א דערפריענדע דערשיינונג און עס צייגט אז רוסלאַנד האָט זיך איצט פאַרנומען אויף נייע וועגען, בנוגע די דאָרטיגע אידען.

געוויס איז די דאָזיגע ענדערונג געקומען אלס רעזולטאַט פון דעם דורכגעפאַלענעם קאָלעקטיוויזאַציע־פּלאַן. די רעגיערונג האָט זיך ארומ־געזעהן אז מיט דעם דאָזיגען פּלאַן רייצט זי אויף געגען זיך די גאַנצע רוסי־שע באַפעלקערונג, און זי האָט זיך דערשראָקען. איר "השבנו־נאַזאַד" איז געווען א צייטיגער און דערפאַר א ווינשענסווערטער.

מיט אירע לעצטע האַנדלונגען צו די אידען, האָט די רוסישע רע־גיערונג באַוויזען, אז זי מיינט אויפריכטיג צו גוט־מאַכען איר פריערדיגן סעות.

דאַסטאַה היילט אויס קראַנקע מיט היפּ־נאָטיזם

דאַן ווען די מעדיצינישע וויס־סענשאַפט האָט פאַר איהר קראַנקהייט קיין רפואה ניט געקאָנט געפינען.

היפּנאָטיזם אין מעדיצין איז שוין איינגעגנטליך קיין־נייעס ניט. שוין קרוב צו דריי הונדערט יאָהר ווי געוויסע מע־דיקער האָבען איינגעזעהן דעם גרויסען שייכות וואָס היפּנאָטיזם האָט מיט מע־דיצין אין היילען קראַנקע, און וואָס פאַר א גרויסע נוצען די מעדיצינישע וויסענ־שאַפט קאָן ציהען פון היפּנאָטיזם. שוין א לאַנגע צייט ווי גרויסע דאָקטוירים פּראָ־פאַנאַנדירען דעם געדאַנק, אז די מעטאַ־דע פון היפּנאָטיזירען קראַנקע, אום זיי צו היילען פון געוויסע קראַנקהייטען, זאָל אָנגעלאָזט ווערען, און אז היפּנאָטיזם זאָל אַנערקענט ווערען אלס א לעגאַלער טייל פון מעדיצין.

געוועזן אפילו א צייט, גאָר ניט ווייט אין דער פאַרגאַנגענהייט, וועגן געוויסע וויסענשאַפטלייט האָבען אפילו גע־גלויבט, אז מיט דער צייט וועט מען זיך קאָנען באַנוצען מיט היפּנאָטיזם אין צייט פון אָפּעראַציעס; מיט אַנדערע ווערטער, אז מען וועט זיך באַנוצען מיט היפּנאָ־טיזם אַנשטאַט שלאָף־גאַזאַראַק — מ'וועט איהם מאַכען אָפּעראַציע מאַכט ניט אויס ווי ערנסט זי זאָל ניט זיין, און ער וועט קיין זאַך ניט פיהלען, פּונקט ווי ער פיהלט קיין זאַך ניט ווען ער געפינט זיך אונטער דער ווירקונג פון שלאָף־געטראַנק.

צום באַדוועזען אָדער אפשר צום גליק, האָבען נאָר וועניגע דאָקטוירים גע־גלויבט אין דעם כח פון היפּנאָטיזם, און נאָך וועניגערע האָבען עס פּראַקטיצירט. מעהרסטע דאָקטוירים האָבען סיי אין דער עפענטליכקייט און סיי בשתיקה זיך אויס־געלאַכט פון דעם גאַנצען ענין, וועהאַלטען היפּנאָטיזם פאַר א באַבסקער איינרעדע־ניש און אפילו פאַר א שווינדעל.

בלויז דאָ און דאָרט האָט זיך גע־פונען א דאָקטאָר וואָס האָט געהאַט גע־נוג גלויבען אין היפּנאָטיזם און ענגג מוט צו באַנוצען זיך מיט דעם מיטעל, און אָפּט מיט גאַנץ באַדייטענדען ערפאָלג. יעצט לייענען מיר וועגען א זעלענעם פאַל, אין וועלכען היפּנאָטיזם איז באַ־נוצט געוואָרען און מיט גאָר א גרויסען ערפאָלג. דער פאַל איז אַזוי זעלטען און אַזוי אינטערעסאַנט, אז מיר האָבען איהם באַשלאָסען איבערצוגעבען פאַר אונזערע לעזער.

פאַסירט האָט עס אין לאָס אַנדזשע־לעס. מיט דער יונגער, שעהנער לעאָנא בערי האָט פאַסירט אַן אומגליק. איינ־מאָל וועלעכער אַריפּשטויסונג אויף א סטריט־קאַר, האָט זי זיך אויסגענליטשט און איז אומגעפאַלען. פאַלענדיג האָט זי זיך צושלאָגען די רעכטע האַנט. עס האָט וועה געטאָן, אָבער קיין צופיעל אויפ־מערקזאַמקייט האָט מען דעם ניט גע־שענקט, כאָטש מען האָט זי גלייך אָפּ־געפיהרט אין א שטאַדטישען האָספּיטאַל.

באַלד אָבער האָט פאַסירט מיט איהר איין זאַך נאָך דער אַנדערער, וואָס די דאָקטוירים האָבען בשום אופן ניט געקאָנט ערקלעהרען: צום אַלעם ערשטען האָט זי אָנגעפאַנגען בלינד ווערען, דאַן איז זי געוואָרען טויב, און דאַן האָט פאַ־סירט דאָס שעכליכסטע — איהר גאַנ־צער לינקער טייל פון קערפּער איז פאַק־טיש פאַראַליזירט געוואָרען.

די דאָקטוירים האָבען זיך קיין עצה ניט געקאָנט געבען, און האָבען געלאָזט רופען דר. סעסיל רעינאָלדס, א באַקאַנ־טער לאָס אַנדזשעלעסער פּסיכיאַטער. דר. רעינאָלדס, אַן אַנהייניגער פון היפּנאָטיזם, איז געקומען צום שלוס, אז בלויז דיזער אַזוי פיעל פאַרפאָלגטער מיטעל קאָן אויס־היילען דאָס יונגע מיידעל.

האָט ער זי גענומען היילען. צום ערשט האָט ער איהר געגעבען קליינע דאָ־זען קלאָראָפאָרם, אפשר כדי היפּנאָטיש גרינגער צו קאָנען אויסאַיבען אַן אייג־פלוס אויף זיין פאַציענטקע, און ווען איהם איז געלונגען צו אונטערוואָרפען זי אונטער דער היפּנאָטישער ווירקונג האָט ער איהר אין זיין געדאַנק באַפוילען אויפ־איבער'ן צימער, אויפעפענען די אויטען און זעהן און אויף הערען. און עס האָט געוווירקט.

פאַרשטעהט זיך, אז דאָס איז ניט פאַרגעקומען מיט אמאָל. די ערשטע נאַכט האָט מען געקאָנט באַמערקען ווי זי מאַכט אַן אָנשטרענגונג אַנצופאַנגען דיהר־רען מיט די פאַראַליזירטע גלידער, מיט א נאַכט שפּעטער האָט זי שוין געמאַכט אַן אָנשטרענגונג אויפצוזעצען זיך אין בעט. אין א פאַר נעכט אַרום האָט זי זיך שוין טאַקע פולשטענדיג אויפגעזעצט אין בעט, און נאָך מעהר, שפּעטער צו איז זי אפילו אַראָפּ פון בעט און גענומען געהן איבער'ן צימער.

פון אָנפאַנג איז די אָנשטריינונג געווען צו גרויס פאַר איהר, זי האָט צו־זאַמענגעבראָכען, און א נוירס האָט זי געמוזט אונטערבראָכען און צוריק טראָגען אין בעט. מיט דער צייט אָבער האָט זי אין א היפּנאָטישען צושטאַנד אויסגע־פיהרט יעדען באַפעהל וואָס דער דאָקטאָר האָט איהר געגעבען דורך דעם געדאַנק, און ניט נאָר האָט זי אָנגעפאַנגען זעהן און הערען, נאָר דער פאַראַליז איז איר־נאַנצען פאַרשוואונדען, און זי איז שוין יעצט פולשטענדיג געזונט.

אַזוי האָט א דאָקטאָר, דורך היפּ־נאָטיזם, אויסגעהיילט א קראַנקע וואָס די מעדיצין האָט פאַר איהר קראַנקהייט קיין רפואה ניט געקאָנט געפינען.

וואָס איז העה און זעה אין ארץ ישראל

(פון אונזער קאָרעספּאָנדענט)
י. ל. וואָלמאַן (תל־אביב).

תל אביב בויט זיך און ענטוויקעלט זיך אויפ'ן בעסטען אופן. די בוי באַוועגונג פון איצטער איז ניט קיין ראשיגע ווי א שטייגער עס איז געווען אין דער "בהלה" צייט פון פיער־פינף יאָהר צוריק. די איצ־טיגע בוי־באַוועגונג פון תל אביב איז א געזונדטע און א סאָלידע. דאָ און דאָרטען בויט מען נייע הייזער. אויף אַנדערע הייז־זער ווערען אַריפגעצויגען העכערע שטאָ־קען. און אונטער דער שטאַדט קומען צו אונטערוואָרטעט גאַנצע נייע קוואַרטאַלען.

היינטיגען שבת האָב איך בעזוכט די "שכונת הפועלים" אין תל אביב. דאָס איז אַן אַרבייטער קוואַרטאַל וועלכער איז אומ־באַמערקט אויסגעוואַקסען. איג'ס לעצטען יאָהר. די גאַסען זיינען דאָרט סעמעטרים גלייכע, און די הייזלאַך זענען געמויערט מיט אַלע באַקוועמליכקייטען, און אויסגע־צאַצקעט זיינען זיי — ממש באַמבאַניער־קעס. אַרום יעדען הייזעל איז פאַראַן א קליין גערטענדעל מיט בלומען, ביימער און גרינסען, און עס פאַרשמעקט א קוק צו טאָן.

צוליעב דער בערייטענדער פאַרערונג אויף בוי־מאַטעריאַלען האָט אין תל אביב ווידערער אָנגעהויבען צו אַרבייטען די פאַב־ריק פאַר געברענטע ציגעל "סיליקאַט". די דאָזיגע פאַבריק האָט א צייט לאַנג ניט געאַרבייט צוליעב איהרע גרויסע און אַפּאַסען פון פריהער און צוליעב דעם וואָס אין תל אביב איז פאַראַן א סך קליינע פאַב־ריקלעך וואָס פאַרדיענען צו ביליגערע פּרייזען "צעמענט ציגעל". (דאָס איז א ציגעל וואָס ווערט געמאַכט פון צעמענט מיט "זיפּזיף".) איצטער אָבער איז פאַ־ראַן א מאַסע בעשטעלונגען אויף די גע־ברענטע ציגעל, אַלץ דערביי מיט מען ווייל דער אָנקומען צו דער "סיליקאַט", וועלכע פאַרדוצירט פערציג טויזענט ציגעל טעג־ליך.

פון די מעהר וויכטיגע געביידעס וואָס ווערען אין דער נאָכענטסטער צייט צוקומען אין אויסצורעכענען דאָס תל־אביב'ער שעכטהיים, א רייהע הייזער אין דער "שכונת השכנים א"־. די הייזער פון דעם זיד אפריקאַנער "גביר" ה' געזונד־היים, און דאָס הויז וואָס שושנה פערסין שטעלט אויף פאַר דער דרוקעריי און פאַרלאַג "אמנות". (אגב: אויך דער פאַר־לאַג "דביר", מוערט זיך אויף איצטער אַן איינגעהויז אין תל אביב).

עס האָט זיך אויך לעצטענס אָנגע־הויבען א פאַרשטאַרקטע בוי־באַוועגונג אין אַלע אידישע קאָלאָניעס, ווי אין ירושלים און אין חיפה.

אין "מפרץ חיפה" האָט זיך שוין אָנגעטויבען די אַרבייט ביים אויסבויען א שפּעציעלען אַרבייטס־קוואַרטאַל, אויפ'ן זעלבען אָרט ווי דער אויבענדערמאָהנטער "שכונת הפועלים" פון תל אביב. דער באַ־דען דאָרטען געהערט צום קרן הקימת, און ער גרעניצט זיך מיט'ן רעגיערונגס באַדען אויף וועלכען עס ווערט אויפגעשטעלט א רייזיגער "דעפּאָ" פאַר די באַהן־וואַר־שטאַטען, און דערביי וועלען אין יענעם קוואַרטאַל באַוועגט ווערען אין דער ערש־טער רייהע די אָדישע אַרבייטער וואָס האָבען געהאַט א שייכות צו קונסט, אָדער לכל הפחות די וואָס האָבען געקאָנט מיט עפּעס מיט־ווירקען צו דער ענטוויקלונג פון דער שטאַדט.

לויט איהר מאַיעסטעטישער פיגור, נאָבעלע געוויכטסציגען און טיעפער אינ־טעליגענץ, איז דאָס געווען — ווי דער עולם פלעגט זיך אויסדריקען — מלכות־דיגע פרוי. לויט'ן כאַראַקטער איז דאָס געווען א מענש אָהן א גאַל, און צוגעבונ־דען איז זי געווען צו ארץ־ישראל און צו דער אידישער אויפלעבונג אין אַזא מאָס וואָס מען זעהט עס גאָר ניט אין דער וועלט. פון דער היים א רייכע טאַטער, האָט זי געענדיגט א הויך־שולע אין מאָ־סקווא, און שפּעטער פאָהרט זי קיין פאַ־ריז כדי צו פאַרפאָלקאָמען איהר בילדונג, דאָרטען באַקענט זי זיך מיט'ן יונגען אינ־טשעניער מאָיר דיזענהאָף, און צוזאַמען מיט איהם פאָהרט זי אין דער דאַמאָלס דיגער ארץ ישראל, אין דער וויסטער און דאַמדיגער טאַנטורא, וואו עס ווערט אויפ־געשטעלט בראַן ראַטשילדס א גלאַנצ־דער טע. נאָך'ן קראַך פון דער אונטערנעהמונג פאָהרט זי צוזאַמען מיט איהר מאַן קיין אָדעס, און נאָך עטליכע יאָהר זיינען זיי שוין ווידער צוריק אין ארץ ישראל. זיי באַזעצען זיך אין דער דאַמאָלסדיגער שמר־ציגער יפו אין מען פלעגט זיך דאָרטען שטאַרבענע פלעגט פערוויילן געבען לעק־ציעס און ה' מאַיראַוויטש (מזקני הישוב) אין נאָמען פון די אידישע קאָלאָניעס.

אויפגעציטערט איז מען געוואָרען פון די עטליכע ווערטער מיט וועלכע הער דזיזענהאָף האָט זיך אָפּגעזאָגענען מיט זיין לעבענס־בעגלייטערין. ער האָט דערמאָהנט איהר מיטגעהן מיט איהם אין דער מדבר פון טאַנטורא. ער האָט ציטירט דעם פּסוק: "זכרתי לך חסד נעוריך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה", און מיט דער אלוה־מנדר שטימט האָט ער אָפּגע־זאָגט דעם "קדיש". (זיי זיינען קינדערלאַ־וע).

צווישען די פאַרשיעדענע קראַנצען וואָס זיינען געלעגט געוואָרען אויפ'ן פרי־שען קבר, זיינען צוויי געווען פון אראַבער.

* * *

פאָרינע וואָך האָט דער בירגערמייס־טער פון דער אַמעריקאַנישער שטאַדט באָסטאָן בעזוכט ארץ ישראל. אין ירושלים איז דער בירגערמייסטער געקומען מיט א בעזוכ צום ראש הרבנים הרב קוק, און האָט איהם איבערגעגעבען דעם "שליסעל" פון דער שטאַדט באָסטאָן.

הרב קוק איז צוריק מיט עטליכע יאָהר בעעהרט געוואָרען דורך דער מוני־ציפּאַליטעט פון באָסטאָן מיט דעם עהרען טיטעל "עהרענבירגער" פון דער שטאַדט

(פאָרזעצונג אויף: פיידזש 5)

וואָס איז געוואָרען פון דעם סולטאַנס האַרעם?

פיקאַנטע פאַקטען וועגען דעם סולטאַן אבדול האמיד.
פון שרגא

ווען דער סולטאַן אבדול האמיד פון טערקיי איז געשטאָרבען זיינען זיינע פיע־לע ווייבער געבליבען אויף הספּק. זיינע פעעטע, דינע, שעהנע, מיאוסע, יונגע און אַלטע ווייבער האָבען ניט געוואוסט וואו זיך אהינצוטאָן. די מלחמה האָט צו־שטערט זייערע היימען, האָבען זיי אפילו ניט געקאָנט צוריקגעבען צו זייערע עלטע רען.

פון דעם רייכען האַרעם איז געוואָרען א האַרעם פון שנאָרער, אָדער בעסער גע־זאָגט "שנאָרערקעס". עטליכע פון די ווייבער זיינען אויפגעטראָטען אויף דער וואָרעוויל ביהנע צוזאַמען מיט זייערע יעווונוכען. אַנדערע זענען געוואָרען טענצע־רינס אין בילינע קאַפייען, און אפילו קעל־נערינס. זייערע קינדער זיינען אויך גע־וועזען פונקט אַזוי אומגליקליך. צום ביי־שפּיעל — פּרינץ אבדול קאַדיר איז געוואָ־רען א פידעל שפּיעלער פאַר צוויי דאָלאַר א טאָג, און שפּעטער האָט ער פאַרלוירען זיין שטעלע, ווייל ער האָט ניט געשפּיעלט גוט גענוג.

אָבער איצט האָט זיך דאָס רעדעל פּלוצלינג א דרעה געטאָן און ניין פון דעם סולטאַנס אלמנות און דרייצעהן פון זיינע קינדער וועלען ירשענען 50 מיליאָן דאָ־לאַר פון זיין ריזיגען פאַרמעגען, וועלכען מען האָט פריהער געהאַט אפגעשאַצט אין א ביליאָן מיט א האַלב.

צוליעב דעם דאָזיגען גלוק רייסען זיך די טערקישע אַריסטאָקראַטען צו הייראַ־טען מיט די דאָזיגע אלמנות, און עס איז דאָ א שטאַרקע קאָנקורענציע צווישען די וואָס שדכנ'ען זיך צום סולטאַנס אמאָל־יגע ווייבער.

בעת דער געוועהנליכער מחמד"אַנער האָט לויט'ן קאַראַן געמעגט האָבען בלויז פיער ווייבער, האָט דער סולטאַן געמעגט הייראַטען מיט וויפיעל ווייבער זיין הארץ האָט נאָר געגלוסט. עס איז דאָך געווען א מצוה צו באַפעלקערען די טערקישע מדינה מיט וויפיעל פּרינצען נאָר מעגליך. דער סולטאַן האָט אין א געוויסער צייט דער־פאַר זיך אָנגעזאַמעלט 190 ווייבער. אָבער ניט אַלע פון זיי האָבען איהם געקענט ירש'ענען. לויט דעם טערקישען געזעץ האָבען איהם געקאָנט ירשענען נאָר די וואָס האָבען געהייראַט צום 17־טען טאָג אין מאָנאַט ראַמאַזאַן און האָבען געבוירען א זוהן. פון די 190 ווייבער זיינען בלויז 9 נאָכגעקומען די דאָזיגע קוואַליפיקאַציע.

די דאָזיגע ניין ווייבער זענען געווען צושפּרייט איבער דער לענג און ברייט פון אויע, אפריקע און אייראָפּאַ, און האָ־בען גאָרניט געוואוסט וואָס פאַר א גליק עס ערוואַרטעט זיי. די 50 מיליאָן דאָלאַר וועלען קומען פון גריבענלאַנד, וואו דער פאַרשטאָרבענער סולטאַן האָט איבערגע־לאָזט איינגענטום. דאָס איינגענטום שלעפּט איין די רייכע אויל פעלדער פון מאָזול.

דער סולטאַן אבדול האמיד, וועלכער איז געשטאָרבען אין פרייזאָן אין 1918, איז געווען איינער פון די רייכסטע הער־שער אין דער וועלט. ער האָט פאַרמאָגט אין קעש געלט אַליין 40 מיליאָן דאָלאַר אָבער וועגן די רעוואָלוציע איז געקומען, האָט מען עס ביי איהם כמעט אינגאַנצען אין בעט. מיט דער צייט אָבער האָט זי אין א היפּנאָטישען צושטאַנד אויסגע־פיהרט יעדען באַפעהל וואָס דער דאָקטאָר האָט איהר געגעבען דורך דעם געדאַנק, און ניט נאָר האָט זי אָנגעפאַנגען זעהן און הערען, נאָר דער פאַראַליז איז אין־נאַנצען פאַרשוואונדען, און זי איז שוין יעצט פולשטענדיג געזונט.

אַזוי האָט א דאָקטאָר, דורך היפּ־נאָטיזם, אויסגעהיילט א קראַנקע וואָס די מעדיצין האָט פאַר איהר קראַנקהייט קיין רפואה ניט געקאָנט געפינען.

דאָס איז הייסט אַז

דאָס איז הייסט אַז

דאָס איז הייסט אַז

אַמט